

HÄNDELSEN

Den xx-xx-xx kl 14.50 kallades räddningstjänsten till matbutiken eftersom folk hade observerat rökutveckling. Under framkörningen fick man besked från räddningchef i beredskap om att hela byggnaden var sprinklad, med undantag för ställverksrum och andra rum för elinstallationer. Personalen mötte upp vid framkomsten och meddelade att lokalen är utrymd. Mindre rök kunde då ses i butiken där vissa belysningssektioner var mörka (nedsäckta) p g a att strömmen gått. I lagret som gränsade till el-centralen där branden startat var övre delen av rummet rökfylld. Butiken sattes omgäende under övertryck med hjälp av motordrivna fläktar för att förhindra brandgassmitta. Rökdykarna befann sig under sprinklermunstycket, bara någon meter från skåpen i driftrummet då flera knallar hördes från elskåpen. I samma rum fanns även annan elektrisk utrustning, samt datorer.

Miljön för brandpersonalen, speciellt för rökdykarna, bedömdes vara mycket riskfylld, varför rökdykarna togs ut och vattenflödet till sprinkleranläggningen stängdes, varefter utrymmet ventilerades fritt från brandrök. Klockan 15.15 när man hade fått bra siktförhållanden bröt rökdykarna den ingående ledningen till byggnaden i ställverket. Branden var då släckt och läget under kontroll. En bingolokal samt en kiosk i byggnaden har fick stänga under en vecka p g a branden, eftersom det tog så lång tid att få fram ett nytt ställverk. Den stf affärschefen informerades på plats om behovet av att sätta in åtgärder för att minska sekundärskadorna efter branden. Man kom överens om att personalen skulle ombesörja att någon ansvarig från matkedjan kom till platsen samtidigt som RL sökte en restvärdesledare till platsen. Man startade upp akut restvärde och satte in ytterligare fläktar. Räddningstjänsten avslutades kl. 15.47. De delar som brunnit monterades så småningom ner av försäkringsbolaget och skickas till SKL för vidare undersökning.

UNDERSÖKNING

Larmet hade kommit in till SOS-centralen som sprinklerlarm via telefon från operationscentralen (på annan ort) som fått in larmet kl 14:43:29. SOS-personalen i området var lite frågande kring vilka åtgärder de skulle vidta eftersom de inte hittade några instruktioner för sprinklerlarm. När de skulle kontakta operationscentralen igen så ringdes larmet också in manuellt från matbutiken och uppringaren berättade att det rök ur en lokal och att strömmen gått i hela affären. SOS drog då omgående ett manuellt stort larm till räddningstjänsten, klockan var då 14.50.21 dvs ca 7 minuter efter att sprinklerlarmet kommit in. Inne i butiken hade ett butiksbiträde konstaterat att det blir mörkt på flera ställen i butiken. Han gick då till driftrummet där el-centralen var placerad och möttes där av brandröken. Han ringde då 112. Strax efter det, klockan 14.55, löste även det automatiska brandlarmet i butiken ut och gick vidare in till SOS-centralen i området. Det automatiska rökdetekterande utrymningslarmet har alltså löst ut ca 9-10 minuter *efter* att sprinklerlarmet löst ut.

Det automatiska utrymningslarmet var kopplat till SOS-centralen i området. Det nya larmet som butiken installerat är ett sk SIA-larm. Denna larmtyp har funktioner som endast SOS-OP, har teknik att hantera, i form av viss fjärrstyrning av inställningar och återställningar. Enligt en tidigare uppgörelse skall dessa larm inte få skicka några brandlarm till SOS-OP utan att det samtidigt också går till SOS i området. Alternativt skall brandlarm från dessa anläggningar skickas enbart till SOS i området. Som det nu var fungerade inte detta som avsett. Det kom inte in något brandlarm till SOS i området då sprinklercentralen löste ut, vilket senare ledde till förvirring när larmet ringdes in från OP-centralen. Detta ledde i sin tur till att räddningstjänstens utryckning försenades.

Brister i brandlarmets tekniska utformning fördröjde insatsen. Anläggningen kan inte sägas uppfylla de krav som räddningstjänsten i regionen ställer på en larmanläggning som kopplas vidare via SOS Alarm. Detta gäller flera punkter:

- Det saknades blyxtljus som visar var utanför den dörr som ligger närmast.
- Manövertablån var inte en sk brandförsvarstablå, utan endast en liten omärkt knappats, den ser snarast ut som manöverdelen till ett inbrottslarm. Tablån saknade helt märkning eller instruktioner, varför den överhuvudtaget inte kunde användas för att inrikta eller genomföra insatsen.
- Larmet gav ingen information om vilken sektion som larmat.
- Det saknades orienteringsritningar som beskrev beskriva larmets omfattning och sektionsindelning.
- Det saknades kontrolljournal i vilken anläggningsskötarna skall dokumentera provning och larm.
- Det saknades namngivna anläggningsskötare med telefonnummer.

El-centralens utformning ledde till rökspridning. El-centralen var inte utförd som en egen brandcell. Huruvida detta är rätt eller inte kan diskuteras. Starkströmsföreskrifterna anger inte tydligt vad som är vad, men detta rum torde motsvara ett sk driftrum. I brandcellsgränsen mellan el-centralen och lagret fanns ett större hål ca 20 x 50 cm för kabelgenomföring som ej var tätat. Denna brist var redan påpekad vid brandsynen och skulle åtgärdas. Detta var inte gjort och hålet gjorde nu att brandgaser kunde spridas in till lagret och till intilliggande lokaler i en större omfattning, med skador på varor och sanering som följt.

Brandtekniska installationer fungerade inte som avsett. Det finns en brandskyddsdocumentation för byggnaden. Denna är reviderad och anges på räddningstjänstens kopia som en relationshandling, d v s att den beskriver *anläggningen så som den ser ut i verkligheten*. I denna brandskyddsdocumentation beskrivs de brandtekniska installationerna så här:

"Sprinklersystem enligt RUS 120:4

Vid detektering från utlösande sprinklermunstycken larmas räddningstjänsten, samtidigt som lokalt utrymningslarm utlöses inom byggnaden."

Min kommentar

Det tycks som om utrymningslarmet inte varit kopplat till sprinklerlarmet. Om så varit fallet är det mer rimligt att personal eller kunder uppmärksammat branden och ringt SOS i ett tidigare skede. Se även nästa kommentar.

"Utrymningslarm

Lokalerna skall ha utrymningslarm (talat meddelande). Detta skall aktiveras automatiskt genom sprinklerutlösning samt rökdetektorer och manuellt genom larmknappar."

Min kommentar

Utrymningslarmet fungerade kanske inte som avsett. Enligt utryckningspersonalen hördes inte något talat meddelande från Utrymningslarmet under insatsen. Detta är illavarslande, eftersom det är en central del av byggnadens brandskydd, och sannolikt en förutsättning för bygglovet.

"Brandgasventilation

2 st brandventilatorer i yttertaket om 2 m²/styck (fri utströmningsarea). Dessa skall aktiveras manuellt av räddningstjänsten från brandlarmscentralen. Tilluften tas genom entrédörröppning samt utrymningsdörrar i fasad."

Min kommentar

Eftersom det inte fanns någon begriplig brandförsvarstablå med blyxtljus som visade vägen till den tog det tid att hitta den lilla knappatsen. Om detta skall fungera praktiskt skall

brandförsvarstablån sitta i ett utrymme som sannolikt är opåverkat av en brand i byggnaden - s k rökfri miljö. Så var inte fallet här, vilket fick till följd att de rökluckor som omnämndes i brandskyddsdocumentationen inte uppmärksammades. De kom därför inte att utnyttjas alls av räddningstjänstpersonalen under insatsen.

"Nödbelysning

Lokalerna skall vara utförda med nödbelysning med min. 1 lux på sämsta stället. Nödbelysning skall lysa i minst 30 minuter."

Min kommentar

Insatspersonalens intryck är att nödbelysningen inte var tillräcklig för att orientera efter under insatsen. Belysningen glödde endast svagt och man var tvungen att ha egna ficklampor för att kunna ta sig runt säkert. Det är oklart om detta intryck är efter de 30 minuter som systemet skall ge tillfredsställande belysning, eller om det är från ett tidigare skede i insatsen.

SAMMANFATTNING OCH ERFARENHETER

Var detta en brand som släcktes av en sprinkler, eller en sprinklerutlösning som orsakade en brand? Händelseförloppet ger upphov till frågor: Hur kan en brand lösa ut sprinklersystemet och ge ett sprinklerlarm samtidigt om det INTE löser ut en rökdetektor placerad i samma utrymme förrän efter ca 7 minuter? Om branden startade i ställverket - varför löste då inte rökdetektorerna ut samtidigt med eller före sprinklersystemet? Kan det vara så att den här branden faktiskt orsakades av en vådautlösning av sprinklersystemet som i sin tur orsakade överslag och brand i ställverket? Det har inte kunnat fastställas vad som orsakade branden, men faktum kvarstår att det tog lång tid mellan sprinklerlarmet och det automatiska brandlarmet, vilket tyder på att sprinklern kan ha löst ut och orsakat branden.

Sprinkler i el-utrymmen är riskfyllt för insatspersonalen. I det aktuella utrymmet var spänningen 400 V och den kraftigaste säkringen på 125 A. Efter kontakt med elingenjör NN på Elsäkerhetsverket kan man konstatera att det på området råder stor oklarhet om vad som egentligen anses vara farligt i fråga om el och vatten. Intrycket av Elsäkerhetsverkets syn på saken var att de inte ansåg riskerna för insatspersonalen i detta fall vara speciellt stora. Det kan uppfattas som om sprinklern i det här fallet släckte branden i ett tidigt skede och minimerade skadorna. Om så var fallet så kan man ändå diskutera lämpligheten av sprinkler i kombination med starkström och de risker detta innebär för räddningstjänstens personal. Detta att sprinklerskydda elcentraler eller driftrum, eller vad man nu väljer att kalla dem, får anses vara olämpligt om det inte kombineras med tydlig märkning. Räddningstjänstens insats skall också anpassas därefter, d v s att byggnaden görs strömlös innan man går in i rummet. Detta måste innehavaren vara medveten om eftersom det i sin tur kan leda till att vattenskadorna och följdskadorna av branden kan bli större i omfattning än normalt, eftersom insatsen försenas.

Brandtekniska installationer måste utföras enligt bygglov/brandskyddsdocumentation. Det tycks som om flera viktiga länkar i brandskyddet i denna fastighet fallerat eller inte fungerat som avsett. Detta är en direkt följd av att det saknas kompetent personal som underhåller och provar installationerna så att de fungerar som avsett. I detta fall har det lett till att insatsen fördröjts i åtminstone 7 minuter i utlarmningen.

Vidarekopplade automatlarm måste utföras med en enhetlig teknisk standard. Om ett automatiskt brandlarm skall kopplas vidare direkt till räddningstjänsten skall detta ske under vissa villkor. Dessa villkor måste vara uppfyllda för att räddningstjänstens personal skall ha en rimlig chans att utnyttja de installationer som finns i byggnaden för

att kunna utföra insatsen på ett effektivt sätt. I detta fall bedöms dessa brister ha påverkat insatsen negativt.

Det är inte bara brandsyneförelägganden som har betydelse vid bränder. Påpekanden i brandsyneprotokoll görs ofta i form av mildare formuleringar än myndighetskrav, i syfte att ge råd om sätt att minska skadorna vid bränder. Om dessa inte uppmärksammas kan det - som i detta fall - leda till att ett brandskydd som uppfyller lagens minimikrav inte ger det önskade skyddet, eller ens något egendomsskydd vid en brand.

Otät genomföring från elcentral till lager.